

Remissversion

Samverkansformer kring kollektivtrafik i Västra Götaland

Reviderade enligt ställningstagande i beredningen för
hållbar utveckling XXXX-XX-XX och beslut i infrastruktur och
kollektivtrafiknämnden XXXX-XX-XX

Innehåll

1. Samverkan kring kollektivtrafik i Västra Götaland	3
2. Parter.....	3
2.1 Västra Götalandsregionen	3
2.2 Västtrafik	3
2.3 Kommuner	3
2.4 Kommunalförbund.....	4
2.5 Övriga aktörer.....	4
3. Ömsesidigt ansvar för kollektivtrafikens utveckling	4
3.1 Kommuner och VGR i samverkan.....	4
3.2 Samverkan på olika sätt.....	6
4. Forum för politisk dialog.....	7
4.1 Beredningen för hållbar utveckling	7
4.2 Strategiskt samhällsplaneringsforum	7
4.3 Stadstrafikforum	8
5. Samverkan i genomförandet.....	8
6. Revidering och ytterligare information	9

1. Samverkan kring kollektivtrafik i Västra Götaland

Detta dokument beskriver samverkansformer för kollektivtrafik som utgår från avtalet om ansvar för den regionala kollektivtrafiken mellan kommunerna i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen (VGR). Samverkansformernas syfte är att skapa goda förutsättningar för samverkan samt bidra till en god förankrings- och beslutsprocess för kollektivtrafiken på lokal, delregional och regional nivå.

Parterna är överens om att kollektivtrafiken är en gemensam angelägenhet. Samverkan mellan VGR/Västtrafik och kommunerna ska bidra till samsyn och verka för att samhällsbyggnad och kollektivtrafikens utveckling går hand i hand. Samverkan innebär inte alltid att parterna är överens men alla parter bör värna om en konstruktiv dialog.

2. Parter

2.1 Västra Götalandsregionen

VGR är ansvarig regional kollektivtrafikmyndighet i Västra Götaland enligt lag (2010:1065) om kollektivtrafik. I enlighet med lagen fattar regionfullmäktige beslut om trafikförsörjningsprogram, som anger mål och riktning för kollektivtrafikens utveckling. Regionfullmäktige och infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden (IKN) fattar beslut om underliggande målbilder och strategiska planer som konkretiserar trafikförsörjningsprogrammets intentioner. Kollektivtrafiken finansieras delvis genom regionbidrag (skatteintäkter), delvis genom biljettintäkter.

VGR:s styrmodell är uppdelad i funktionerna ägare, beställare och utförare.

Regionfullmäktige är ägare, IKN är beställare och Västtrafik AB är utförare.

VGR tillsammans med Västtrafik, är remissinstans för kommunernas översiktsplaner och andra strukturpåverkande kommunala planer.

2.2 Västtrafik

Västtrafik är ett helägt regionalt bolag som ansvarar för planering, utveckling och genomförande av kollektivtrafiken. Det kollektivtrafikutbud som Västtrafik kan verkställa utgår ifrån trafikförsörjningsprogrammet och underliggande målbilder och strategiska planer. Det årliga uppdraget från IKN samt regionfullmäktiges budget styr också genomförandet. Utifrån detta tar Västtrafik fram handlingsplaner, utvecklingsplaner och trafikplaner.

Västtrafik, tillsammans med VGR, är remissinstans för kommunernas översiktsplaner och andra strukturpåverkande planer. Västtrafik är samverkanspart vid framtagande av kommunernas detaljplaner samt även formell remissinstans.

2.3 Kommuner

Kommunerna ansvarar som väghållare för många delar av kollektivtrafikens infrastruktur, till exempel hållplatsytor, kommunala gång- och cykelvägar samt

framkomlighet i det kommunala vägsystemet. Kommunerna ansvarar även för bebyggelseutveckling och har det huvudsakliga ansvaret för planläggningen av mark och vatten. Kommunen beslutar om översiktsplaner, planprogram och detaljplaner. Denna planering skapar förutsättningar för kollektivtrafikens utveckling. Kommunerna har även befogenhet över styrmedel som bland annat parkeringsavgifter och parkeringstal.

Kommunerna ansvarar för färdtjänst och skolskjuts för sina grundskoleelever.

2.4 Kommunalförbund

I Västra Götaland är de 49 kommunerna organiserade i fyra kommunalförbund: Boråsregionen/Sjuhärad, Fyrbodalen, Skaraborg och Göteborgsregionen. Kungsbacka ingår i Göteborgsregionens kommunalförbund och i Västtrafiks trafikområde.

Kommunalförbunden företräder medlemskommunernas gemensamma intressen vid samverkan med VGR och Västtrafik. Kommunalförbunden har ansvar för förankring av strategiska frågor inom kollektivtrafik gentemot kommunerna.

2.5 Övriga aktörer

VGR:s förvaltning för fastighet, stöd och service bygger, utvecklar och förvaltar resecentrum, hållplatser samt strategiska buss-, spårvagns- och tågdepåer, på uppdrag av Västtrafik.

Trafikverket ansvarar för den statliga väg- och järnvägsinfrastrukturen, hållplatsytor på statliga vägar, järnvägens plattformar, plattformsförbindelser samt trafikinformation på stationer.

3. Ömsesidigt ansvar för kollektivtrafikens utveckling

3.1 Kommuner och VGR i samverkan

Kollektivtrafiken är ett verktyg för att uppnå ett hållbart samhälle i enlighet med Vision Västra Götaland och den regionala utvecklingsstrategin. För att ställa om till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle krävs att kommunerna och VGR tillsammans med övriga aktörer strävar i en gemensam riktning och samverkar för att åstadkomma bra lösningar.

Kommunerna och VGR samverkar i samhällsplaneringens processer med olika ansvar och roller inom samhällsbyggnad, infrastruktur och kollektivtrafik. De olika delarna påverkar varandra, vilket ger kommunerna och VGR ett ömsesidigt ansvar för kollektivtrafikens utveckling. Inom respektive parts processer kan olika former och grad av samverkan ske. Exempelvis behöver det finnas en dialog kring lokalisering av bostadsområden och verksamheter och hur det kan samspela med kollektivtrafikförsörjningen.

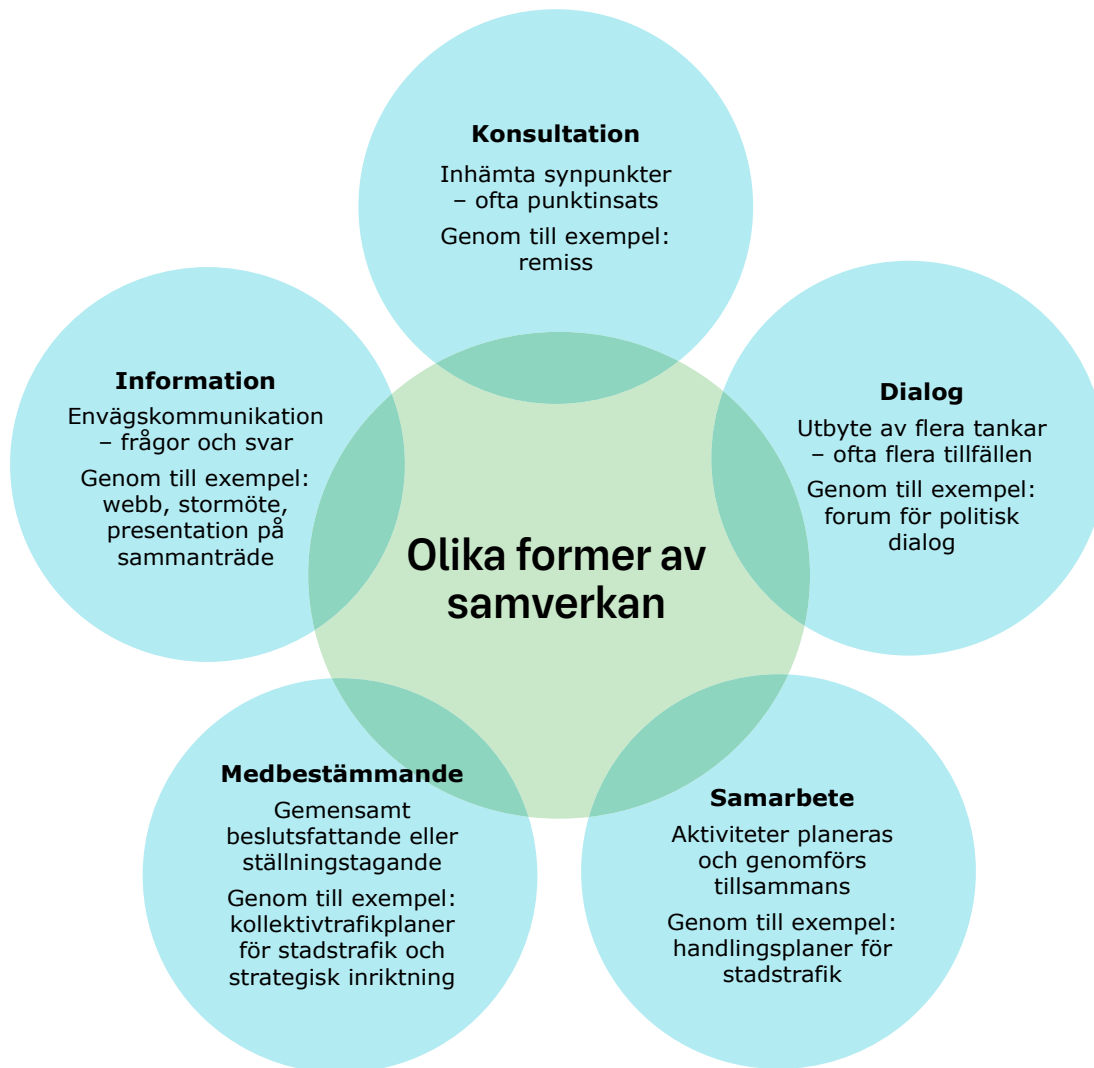

Figur 1: Samverkan i olika processer. Respektive part ansvarar för sina processer, där olika former av samverkan kan ske. Vid skärningspunkten sker gemensamt beslutsfattande/ ställningstagande.

För kollektivtrafiken ställer sig parterna gemensamt bakom trafikförsörjningsprogrammets strategiska inriktning. Den strategiska inriktningen lägger grunden för innehållet i trafikförsörjningsprogrammet, vilket styr hur Västtrafik kan verkställa trafik. På lokal nivå kan parterna besluta om handlingsplaner och avsiktsförklaringar för att kraftsamla kring utvecklingen inom ett specifikt geografiskt område.

3.2 Samverkan på olika sätt

Samverkan innebär att organisationer successivt kan bygga upp en gemensam vision eller mål som leder till gemensam handling, samtidigt som den ger utrymme för den enskilda organisationen att uppfylla sina mål. Inom parternas egna och gemensamma processer sker samverkan på olika sätt och i olika grad. Under processerna kan synpunkter inhämtas, dialog föras, information delges, aktiviteter planeras och genomförs tillsammans, samt beslut och ställningstaganden tas enskilt eller gemensamt.

Figur 2: Samverkan kan ske på olika sätt; genom dialog, medbestämmande, konsultation, information och samarbete. Figuren ger även exempel på samverkan inom kollektivtrafikprocessen.

4. Forum för politisk dialog

Som forum för politisk dialog om kollektivtrafikutvecklingen i Västra Götaland finns beredningen för hållbar utveckling (BHU) och fyra delregionala strategiska samhällsplaneringsforum. För de fem regionala kärnorna; Borås, GMP (Göteborg/Mölndal/Partille), Uddevalla, Trollhättan/ Vänernsberg respektive Skövde sker fördjupad samverkan inom respektive stadstrafikforum.

Figur 3: Parternas forum för politisk dialog om kollektivtrafik.

4.1 Beredningen för hållbar utveckling

Beredningen för hållbar utveckling (BHU) är en gemensam beredning mellan VGR och kommunalförbunden i Västra Götaland. BHU hanterar frågor som är gemensamma för VGR och kommunerna och som är strategiskt viktiga för Västra Götalands utveckling. BHU är sammansatt av representanter från kommunalförbundens politiska organ samt regionens infrastruktur- och kollektivtrafiknämnd, miljö- och regionutvecklings-nämnd, kulturnämnd och regionstyrelse. Vid behov kan andra aktörer, till exempel Trafikverket och representanter från angränsande län/regionala kollektivtrafikmyndigheter bjudas in. BHU gör ställningstaganden om strategisk inriktning för trafikförsörjnings-program och övergripande strategiska kollektivtrafikfrågor inför beslut i IKN och i förekommande fall även i regionstyrelse och regionfullmäktige. BHU bereder också andra frågor inför beslut i regionstyrelsen och regionfullmäktige, till exempel regional transportinfrastrukturplan.

4.2 Strategiskt samhällsplaneringsforum

I de strategiska samhällsplaneringsforumen möts politiska representanter för kommuner inom respektive kommunalförbund, IKN och Västtrafik en till två gånger per år. Syftet är att genom politisk dialog gemensamt verka för ett hållbart samhälle. Ytterligare möten kan initieras av endera parten och andra aktörer kan bjudas in.

I forumen förs dialog om frågor där kommunernas respektive IKN:s ansvar angränsar och/eller överlappar. Parterna kan i forumen lyfta strategiska frågor kring samhällsbyggnad, kollektivtrafik, infrastruktur och andra relevanta delregionala och regionala utvecklingsfrågor. Här förs också dialog om den strategiska inriktningen i

trafikförsörjningsprogrammet. Det är i detta sammanhang som kommunerna har störst möjlighet att påverka mål, prioriteringar och utveckling av kollektivtrafiken.

Respektive kommunalförbund ansvarar för mötena och dagordningen tas fram gemensamt tillsammans med IKN. Forumet fattar inga beslut utan bereder ärenden inför beslut hos respektive part. Formella synpunkter lämnas skriftligt, efter beslut hos berörd part. Respektive ledamot ansvarar för att säkerställa att de frågor som avhandlats i forumet bärs vidare in i den partens organisation.

De strategiska samhällsplaneringsforumens arbete regleras i särskilda överenskommelser mellan IKN, Västtrafik och respektive kommunalförbund.

4.3 Stadstrafikforum

Borås, GMP (Göteborg/Mölndal/Partille), Uddevalla, Trollhättan/ Vänersborg respektive Skövde har omfattande stadstrafik och här finns störst behov av infrastrukturåtgärder för kollektivtrafiken som busskörfält, terminaler, signalprioritering, bytespunkter och depåer. Därför behövs fördjupad samverkan och samordning mellan kommun, VGR, Västtrafik och andra berörda parter.

Politiska representanter för kommunen/kommunerna, IKN respektive Västtrafik möts cirka två gånger per år. Syftet är samverkan om stadstrafikens utveckling, som en del av stadens utveckling och som en del av kollektivtrafiksystemet som helhet. Andra aktörer kan bjudas in vid behov.

Stadstrafikforumens uppgift är att initiera, samråda och gemensamt bereda frågor samt ta fram rekommendationer till parternas beslutande organ. Beslut fattas av respektive parts organisation.

Stadstrafikforumens arbete regleras genom samverkansavtal mellan VGR, kommun och Västtrafik. Forumet ansvarar för att kollektivtrafikplaner och målbilder för stadstrafiken tas fram i samverkan mellan parterna. Handlingsplaner för de regionala kärnorna tas fram i samverkan mellan Västtrafik, berörd kommun/kommuner och eventuella andra relevanta aktörer.

5. Samverkan i genomförandet

För samordning av samhälls- och kollektivtrafikutveckling behöver kommunerna och Västtrafik samverka i tidiga skeden och löpande under kommunens planprocesser. Samverkan om trafikförändringar för kollektivtrafiken pågår fortlöpande med olika tidshorisonter, både långsiktigt utifrån planerad samhällsutveckling, förstudier inför upphandling och genomförande i årlig trafikplan.

Västtrafiks långsiktiga trafikutveckling utgår från samhällsutveckling, näringslivsutveckling, infrastruktur och resandepotential, där inspel från och samverkan med kommunerna spelar stor roll. Den långsiktiga trafikutvecklingen ligger till grund för kontinuerlig översyn av trafikutbudet. Utifrån det verkställer Västtrafik trafikförändringar i samband med årlig trafikplan.

Störst möjligheter att göra strukturella förändringar i trafikeringen är vid upphandling av nya trafikavtal. Innan ett trafikavtal går ut gör Västtrafik en förstudie inför kommande upphandling. Då gör Västtrafik en djupare analys av förutsättningar och utvecklingen i det aktuella geografiska området. Under förstudiens gång samverkar Västtrafik med kommunen om kommunens planerade utveckling och behov av förändrad trafikering. Då belyses även infrastruktur och förutsättningar för kollektivtrafiken, exempelvis vändslingor, bussgator och styrmedel.

På kommunens uppdrag kan Västtrafik i samband med upphandling även upphandla skoltrafik för synergieffekter mellan den allmänna kollektivtrafiken och kommunens skolskjutsverksamhet för grundskoleelever.

Västtrafik har kontinuerlig kontakt med kommunerna för att ta del av kommunernas planering samt informera om och diskutera kollektivtrafikens utveckling utifrån dagens förutsättningar och framtida behov. Västtrafik bjuder också in respektive kommun till årliga samverkansmöten. Mötena vänder sig till tjänstepersoner och politiker i kommunerna. Vid behov kan fördjupad samverkan ske kring enskilda trafikförändringar eller enskilda frågor (till exempel stråkstudier), där politiker och andra parter kan ingå.

Parterna ska ha en ansvarig kontaktperson för kollektivtrafikfrågor. Kontaktpersonen representerar sin organisation och ansvarar för att samverkan fungerar genom att både politiker och övriga tjänstepersoner delaktiggörs i relevanta frågor.

6. Revidering och ytterligare information

De ursprungliga samverkansformerna kring kollektivtrafik i Västra Götaland beslutades 2011, i samband med avtalet om ansvar för den regionala kollektivtrafiken i Västra Götalands län. De antogs då av Västra Götalands 49 kommunfullmäktige och VGR:s fullmäktige som ett tillägg till avtalet. En första revidering och uppdatering av dokumentet gjordes 2017. En andra utvärdering och uppdatering genomfördes 2020. Som en följd av IKN bildades, reviderades dokumentet 2026.

En ny utvärdering ska genomföras senast 2030. Aktualisering av dokumentet kan behöva göras vid exempelvis större organisationsförändringar.

Dokumentet ger en beskrivning av samverkan inom kollektivtrafik i Västra Götaland. För mer information om kollektivtrafikprocessen, hänvisas till VGR:s respektive Västtrafiks webbplatser. På vgregion.se finns bland annat information om trafikförsörjningsprogrammet, dess underliggande målbilder och strategiska planer samt tillköp. På Västtrafiks partnerportal finns bland annat information om Västtrafiks handlingsplaner, riktlinjer och trafikplanprocessen.

Datum: 2025-04-04

Dokumentnamn: Samverkansformer kring kollektivtrafik
i Västra Götaland – remissversion

Diarienummer: IKN 2025-00385

Beslutad av: XXXXXX

Kontaktperson: Adrien Moysset, Koncernkontoret,
Regional Samhällsplanering

Omslagsfoton: Eddie Löthman och Thomas Harrysson/
Västtrafik, Matilda Lindeblad/VGR samt Visulent AB

Grafisk produktion: VGR Inhouse, 2025